

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U001761

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 01-05-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Песоцький Максим Миколайович

2. Maksym M. Pesotskyi

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту: 29-04-2024

Спеціальність за освітою: Історія та археологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 62

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03.19.21

Тема дисертації:

1. Структура та діяльність Народного комісаріату внутрішніх справ України (1919 – 1930 рр.)
2. The Structure and Operation of the People's Commissariat of Internal Affairs of Ukraine (1919–1930)

Реферат:

1. У дисертаційній роботі на основі широкого кола літератури та джерел із врахуванням відповідної теоретико-методологічної бази проведено комплексне історичне дослідження становлення, структурних змін та діяльності НКВС України протягом 1919 – 1930 рр. В праці комплексно розкрито будову та завдання органів НКВС УСРР, виявлено роль наркомату в утвердженні радянської влади на території республіки, а також впровадженні в Україні більшовицької політики. У представленій кваліфікаційній роботі вперше проведено цілісний аналіз історіографії становлення, трансформації та функціонування НКВС України, уведено до наукового обігу нові пласти архівних джерел і документальних видань; охарактеризовано структуру, головні напрями діяльності та вади функціонування місцевих органів НКВС, а також простежено особливості їх комунікації з центральним апаратом наркомату; виявлено роль НКВС в управлінні господарсько-побутовою інфраструктурою України. В дисертації доповнено і уточнено історичні обставини,

витоки створення та початковий етап діяльності НКВС; загальну картину структурних змін всередині апарату НКВС та його функцій відповідно до реорганізацій різних років. Подальший розвиток у дисертації отримали: аналіз участі НКВС в державному регулюванні церковно-релігійного життя; з'ясування ролі НКВС в налагодженні функціонування пенітенціарної системи, органів міліції та карного розшуку. Практичне значення дисертаційної роботи полягає у можливості використання систематизованого і критично проаналізованого фактологічного матеріалу та отриманих результатів дослідження у процесі подальшого дослідження українськими і зарубіжними науковцями будови та діяльності НКВС, а також інших органів влади УСРР. Уведені до наукового обігу матеріали можуть бути використані під час підготовки спецкурсів для студентів гуманітарних факультетів закладів вищої освіти; в навчальних підручниках та посібниках; монографіях, наукових і науково-популярних статтях. Положення і висновки проведеної наукової роботи, актуалізований історичний досвід може допомогти центральним та місцевим органам влади гармонізувати державну політику, позбутися управлінських вад. Історіографія питання охоплює два хронологічних відрізки: радянський та період незалежної України. У наукових працях радянської доби питання функціонування НКВС України розглядалося упереджено. Попри ідеологічну заангажованість досліджень, що були написані в СРСР, вони все ж містять вагомий пласт фактичного матеріалу. Позитивні зрушення в історичній науці відбулися за перебудови в СРСР, коли монопольна компартійна точка зору в ідеологічній сфері життя країни відійшла в минуле, а з нею і обмеження в дослідницьких підходах та висновках, а також доступі до джерел. Це дозволило переосмислити методологічні основи дослідження діяльності державних органів радянської влади в Україні. Здобуття Україною незалежності повністю відкинуло обмеження в дослідницьких підходах та висновках. Проте, головна увага науковців здебільшого зосереджувалася на функціонуванні органів міліції як складової частини НКВС. Натомість місце НКВС в управлінні господарсько-побутовою інфраструктурою та роль наркомату у сфері забезпечення функціонування пенітенціарної системи не здобули належного висвітлення в науковій літературі. Досить репрезентативною є джерельна база. Неоприлюднені та опубліковані архівні документи, матеріали періодичних видань дозволили з'ясувати витоки створення НКВС, поглянути на еволюцію структури його центрального апарату та місцевих органів, охарактеризувати зміни, які відбувалися у функціонуванні наркомату протягом 1919 – 1930 рр. Опрацювання історіографії та джерельної бази дослідження за допомогою сучасних методологічних підходів дозволило вирішити дослідницькі завдання і досягнути поставленої мети. Використання наукових принципів та методів наукового пізнання надало змогу максимально неупереджено висвітлити тему дослідження, сформулювати ґрунтовні узагальнення і висновки. Встановлено, що НКВС України, з часу створення у 1919 р. до своєї ліквідації в 1930 р., перебував у стані перманентної організаційної трансформації, визначення й уточнення структури, повноважень і функцій власного центрального та місцевого апарату. Упродовж існування наркомату напрями його діяльності кілька разів нарізно відображалися в положеннях про НКВС та змінах до них. НКВС виник на початку 1919 р. як виконавчий орган радянської влади, що був покликаний сприяти швидкому встановленню більшовицького режиму на території України. До складу наркомату входила низка структурних підрозділів, які опікувалися різноманітними сферами державного управління – від забезпечення коштами місцевих органів влади за посередництва Фінансового відділу до упокорення через ВУНК тих мешканців України, які не боялися вільно засвідчити своє невдоволене ставлення до свавільної політики більшовицького режиму.

2. On the basis of a wide range of literature and sources, taking into account the relevant theoretical and methodological framework, the dissertation offers a comprehensive historical study of the formation, structural changes and operation of the NKVD of Ukraine between 1919 and 1930. The paper comprehensively studies the structure and tasks of the bodies of the NKVD of the Ukrainian SSR and reveals the role of the NKVD in the asserting of the Soviet government's power on the republic as well as in the introduction of the Bolshevik policy in Ukraine. This qualifying paper presents, for the first time, a holistic analysis of the historiography of the formation, transformation and functioning of the NKVD of Ukraine; introduces new arrays of archival sources and documentary publications to the wide scientific community; describes the structure, main areas of operation and defects in the functioning of local bodies of the NKVD and studies the specific nature of their communication with

the central apparatus of the NKVD; reveals the role of the NKVD in managing the economic and household infrastructure of Ukraine. The dissertation updates and expands on the historical background, the origins of creation and the initial stage of the NKVD, as well as on the general picture of structural changes within the apparatus of the NKVD and its functions following the reorganisations of different years. The dissertation deepens the analysis of the participation of the NKVD in state regulation of church and religious life and clarifies the role of the NKVD in establishing the functioning of the prison system, police and criminal investigation bodies. The practical value of the dissertation paper is allowing Ukrainian and foreign researchers to use the systematised and critically analysed factual materials and the obtained research results in the process of further research of the structure and operation of the NKVD and other bodies of power in the Ukrainian SSR. The materials introduced to the wide scientific community can be used in the preparation of special courses for students of humanities departments of higher education institutions; in textbooks and manuals; monographs, academic and educational articles. Provisions and conclusions of the research paper as well as updated historical experience can help central and local authorities to harmonise state policies and avoid managerial flaws. The historiography of the issue covers two chronological sections, the Soviet period and the period of independent Ukraine. Research papers of the Soviet era were biased when it came to the issue of the functioning of the NKVD of Ukraine. Despite the ideological partisanship of the studies written in the USSR, they do contain a significant array of factual materials. Positive developments in historical science took place during the perestroika period that dispensed with the monopoly of the Communist perspective in the ideological sphere of the country's life along with limitations in research approaches and conclusions, as well as in access to sources. This allowed for rethinking of the methodological foundation of researching the operation of state bodies of the Soviet government in Ukraine. Having gained independence, Ukraine completely rejected limitations in research approaches and conclusions. However, researchers mostly focused on the functioning of police bodies as a component of the NKVD. On the other hand, the role of the NKVD in the management of economic and household infrastructure and the role of the NKVD in ensuring the functioning of the prison system is yet to receive adequate coverage in the academic literature. The sources are rather representative. Both published and unpublished archival documents and materials from periodicals revealed the origins of the creation of the NKVD, presented the evolution of the structure of its central apparatus and local bodies and allowed characterising the changes that took place in the functioning of the NKVD between 1919 and 1930. Approaching the historiography and sources of the research with modern methodologies allowed for solving the research tasks and achieving the set goal. Scientific principles and steps of the scientific method were used to handle the subject of research as impartially as possible and come up with thorough deductions and conclusions. The paper establishes that the NKVD of Ukraine, from the time of its creation in 1919 until its liquidation in 1930, was in a state of permanent structural transformation as well as identification and adjustment of the structure, powers and functions of its own central and local apparatus. Throughout the period of existence of the NKVD, its principal activities were set forth from time to time in the regulations on the NKVD and amendments to them.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Песоцький М. М. Роль Народного комісаріату внутрішніх справ України в управлінні пенітенціарною системою (1922 – 1930 рр.). Культурологічний альманах. 2023. Випуск 3. С. 45-53.

- 2. Песоцький М. М. Участь Народного комісаріату внутрішніх справ України в організації роботи міліції (1920-і рр.). Старожитності Лукомор'я. 2023. № 5 (20). С. 48-58.
- 3. Песоцький М. М. Втручання Народного комісаріату внутрішніх справ України в церковно-релігійне життя (1922 – 1930 рр.). Вісник аграрної історії. 2023. Випуск 45-46. С. 67-76.
- 4. Песоцький М. М. Боротьба місцевих органів Народного комісаріату внутрішніх справ України з адміністративними правопорушеннями (1925 – 1926 рр.). The 4th International scientific and practical conference “Global science: prospects and innovations” (December 1-3, 2023). Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. Liverpool, 2023. С. 698-703.
- 5. Песоцький М. М. Вади кадрового забезпечення місцевих органів Народного комісаріату внутрішніх справ України в середині 1920-х рр. Світ наукових досліджень. Випуск 25: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Опольце, Польща, 14-15 грудня 2023 р.). Тернопіль: ФОП Шпак В. Б. 2023. С. 164-167.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Журба Михайло Анатолійович

2. Mykhailo A. Zhurba

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9691-8913

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=G2HmxCgAAAAJ>;

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57225036174>; ResearcherID: AAC-6166-2021

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мельничук Олег Анатолійович

2. OLEN A. MELNYCHUK

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1901-3149

Додаткова інформація: <https://scholar.google.ru/citations?user=XJzSTJwAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Код за ЄДРПОУ: 02125094

Місцезнаходження: вул. Острозького, буд. 32, Вінниця, Вінницький р-н., 21100, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ворожко Валерій Павлович

2. Valerii P. Vorozhko

Кваліфікація: к. і. н., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1262-1376

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=h-onkycAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Національний авіаційний університет

Код за ЄДРПОУ: 01132330

Місцезнаходження: проспект Любомира Гузара, буд. 1, Київ, 03058, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Подкур Роман Юрійович

2. Roman Y. Podkur

Кваліфікація: к. і. н., с.н.с., 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1043-7535

Додаткова інформація: [;https://scholar.google.com.ua/citations?user=HPoR29EAAAAJ&hl=ru](https://scholar.google.com.ua/citations?user=HPoR29EAAAAJ&hl=ru)

Повне найменування юридичної особи: Інститут історії України Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416981

Місцезнаходження: вул. М. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Виговський Микола Юрійович

2. Mykola Vigovskiyy

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=Q-vfTI8AAAAJ&hl=uk>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Доценко Віктор Олегович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Доценко Віктор Олегович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Кліваденко Наталія Іванівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна